

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

67. Comparantur in actione & successu eloquentiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

sunt, nec tamen sine usu, & exemplo sunt prolata.

Comparatur in figura.

Laudatissima Demosthenis figura ab Eupoli expressa. Demosthenis, pro Caele, honeste.

Quod ad figuras, & dicendi lumina attinet, multo plura, eademque illustriora sunt in Cicerone; Nam quae a Demosthene videntur inchoata, leniusque pertexta, apud Latinum oratorem numeros omnes, & quasi cumulum capiunt perfectionis. Dionysius Longinus laudibus effert in caelum *δμοτιν χημα* Demosthenis, quo defunctorum in Marathone animas imploravit, & per eandem iuravit. *ου μα του εν μαραθωνι περιηλυθοντος.* Videtur, inquit, Demosthenes diuino spiritu afflatus in hanc figuram erupisse: Quasi verò Eupolis non hoc ipsum ante Demosthenem dixerit in comodia:

ου γαρ μα την μαραθωνι την ελευ μαχλει, Καιρων τις αυτων τευμον αληθειν κλαρ.

Cicer. in Milon.

Sit illud vehemens, tamen ad motum concisum est, quanto illud Ciceronis amplius, qui non tantum animas mortuorum, sed tumulos, & aras, & templa, & lucos obtestatur? Vos enim Albani tumuli, atque luci, vos, inquam, imploro, atque obtestor, vosque Albanorum obruta ara sacrorum P. R. socia, & aequales. Quae splendide, & grauitet supra Demosthenem figurata.

Demosthenis in Arist. 1. n. 8.

Deinde affertur illa ab eodem Longino *προσωπων αντιμιθουσι*, seu apostrophe contra Aristogitonem, vt ingens vehementia, & grauitatis exemplum. *Καυ ου αι υμων χολην ουδ ορ γλωχην φαιησεται, εφ ους ο βδελυρος ουτ ο χ αιουδης ανδρα ο ουτσι ειαζεται. τος νομης; ος, ω μαρατα κειντων τ εντων ανθρωπων, κελφ μεης τ ους παρησιας ου κικλισιν ους οδραϊς, απαρανοχηεν αν τις, αλλα το σθραϊς κη τηλικητεις οδλημασι, κη τ εντων παρα τη δια κειμενων, τε το εστος τετων βιαζην;*

[Et nemo vestrum succensere, atque irasci videbitur ijs, quibus execrandus ille, & impudens homo leges violat; (qui) o pessime omnium hominum, conclusa iam tua audacia, non clathratis foribus, quas forte quis aperuisset, sed tot, & tantis multis, quae ad aedem Deae collocatae sunt, etiam intra haec vim moliris? Quoties Cicero cuiusdam motus imperu abreptus intercidit narrationes, mutat personas, vt, Haec sunt, carnifex, sepulta in gremio consulatus tui, persequere connexos hisce funcribus dies. Et Philipp. 2. At ideò aedes

Cic. in Pison.

etiam, & hortos, quae narratiue erant inchoata, statim imperfecta adhuc sententia relicta, praeanimi aestu, & feruore conuertit sermonē ad Antonium: O audaciam immanem! tu ingredi illam domum ausus es? tu illud sanctissimum limen intrare, tu illarum aedium Dijs Penatibus os importunissimum ostendere? &c. Planè robusta, grauis, incensa, quibus nihil simile apud Demosthenem reperies.

Laudatur item illa imago, & descriptio Procerum Philippi, & Alexandri, quae est in nobili oratione pro Ctesiphonte. *Ανθρωποι μεγαυ, κη αλαστορες, κη χαλαρες, ημεω κριασ μενοι, τας εαυτων ευατοι παριδας, τ ελευθεριαν προσηπακότες, προτερον Φιλιππου, υν η Αλεξανδρα, τη γαστρι μεζοντες κη τοις απηλοισι τ ευδαμονισιν.* Sed quota portio nobilissima illius descriptionis Catilinarij exercitus collecti, ex senibus desperatis, ex agresti luxuria, ex rusticis mendiculis, ex decedloribus, ex ijs qui vadi monia deserere, quam illum exercitum, maluerunt, &c. vbi varios variè suis coloribus pingit Ad summum rara illa & admirabilis figura, quae est in eadem oratione de Corona, & laudatur ab Hermogene: *οδ κ επον υ ταυτα, οδ κ εγραφα τ, υδ κ εγραφα μ, οδ κ επρεθευσα τ, οδ κ επροσειυσα μ, οδ κ επησα τ.*

Num verò apud Ciceronem illustrior? Neque verò de populo solum, sed etiam senatui tradidit: neque senatus modò, sed etiam publicis praesidijs, & armis: neque his tantum, verum etiam eius potestati, &c. Sed de his plenius in tractatu de figuris.

Comparantur in actione, & successu eloquentia.

CAPVT LXVII.

Demosthenis quidem, & Ciceronis orationes, quae litens exant consignatae, multis iudicium, actio, quae eum ipsis interijt, omnibus desiderium reliquit, quam si exaratis eloquentiae monumentis imprimere potuissent, minus laborarem. Constat Demosthenis actionem inuito satis infelicem, populoque Atheniensi inuisam fuisse. Ex quo cum semel explosus e foro domum se obuoluto capite, & maesto animo reciperet, sequutus est eum Sartyrus mimus, a quo comiter appellatus, & de suo moerore interrogatus, lamentati cepit, se omnium oratorum laboriosissimum esse, & in se.

infelicissimum, qui tam vigorem corporis in exercitationibus eloquentiae penè consumpsisset, pastoritia fistula exciperetur à populo, Nautae verdè temulenti suggestum tenerent, & regnarent in foro. Quo audito Satyrus petijt, num aliquos Euripidis, aut Sophoclis versus teneret memoria: Et perbellè, inquit Demosthenes, mox eum recitantem audiuit, vocemque inconditam, & vultum, & gestum oratoris reformauit, finxitque in melius: ex quo non mediocrem actionis fructum Demosthenes est consequutus. Quantam sibi vim faceret, declarant illa, quòd indecorum humerum motum suffixo versiculo coercuerit: quòd in spelunca, dimidia parte capitis rasa, ad fouendam laboris assiduitatè abdiderit, quòd se Neoptolemo mimo decem millia drachmarum dederit, vt integros verborum ambitus vno spiritu pronuntiaret: quòd denique calculis ore insertis saepe multum, ac diu loquutus fuerit. Haec quidem naturae parum felicitatis indicia extiterunt.

Ciceroni promptior vis, & alacritas fuit, nisi quòd laterum imbecillitate nonnihil initio laborauit, quòd continua exercitatione in eloquentiae puluere tritus, ita emendauit, vt inter omnes oratores, si quando multi dicerent, ad perorationem, in qua vehentiores essent emissiones, & vox contentior referuaretur. Vnus illi cum Roscio Comædo, & Aesopozagædiarum actore, non parum contulit ad actionem, sicut Demostheni satyrum perutilem fuisse nouerat. Credibile est certè ambos oratores tanto, & tam acri studio, continuatque exercitatione, à qua non honorum decursus, non aratis flexus auocabat, ad summam agendi laudem efforuisse. Cum praesertim ad vtrumque audiendum, magni ex Graecia, totaque Italia concursus fierent. Verum vt in alto quoque mari grandiora piscium corpora videntur: sic M. Tullius cum id nactus esset imperium, quod ipsidem quibus orbis regionibus erat defintum, ipseque per omnia honorum curricula deuctus, ad illud tandem dignitatis fastigium deuenisset, quòd nomine Consulatus re ipsa Dictatura extitit, longè vberiores, atque illustriores eloquentiae successus reliquit, quam Demosthenes, cui & vrbs fortuna contractior, & morum, rerumque gestarum ratio, ad tantum gloriæ apicem deuenire non permisit, nisi quis fortè concitatos à Demosthene in Philippum Macedonem, tam infelici exitu concionum fluctus, cum tot

clarissimis M. Tullij rebus gestis velit comparare. Cicero, vt ipse iure praedicat, senarum, & bonos omnes, legis Agrariae, maxima, unque largitionum metu liberauit. Agrum Campanum conseruauit: potentissimis viris, qui statum reip. conuulsuri videbantur, tanquam insano torrenti se obiecit, & compressit: Antonium suum collegam cupidum prouinciae, multa in repub. molientem, patientia atque obsequio mitigauit: Catilinae coniurationem vnâ, post sepringentos ferme annos, à quibus Roma condita erat, periculosissimâ, atque suauissimâ extinxit, & interata iugulis ciuitatis tela coniuratorum nefarijs manibus extorsit. Et quod magna auctoritatis fuit, Octauium Cæsarem adolecentulum exercitijs Romanis praefecit, Imperatorio titulo ornauit, Antonium Consulem eiecit, & profligauit de cuius salute iam tunc erat conclamatum, si Augustus in fide steterisset, sed quem non potuit viuam, vltus est etiam mortuum, & Ciceronis cineres in Antoniorum perpetuum dedecus, Casare ipso ita dispensante surrexerunt. Concludamus hunc locum cum Plinio, Te dicente, legem Agrariam, hoc est, alimenta sua abdicauerunt tribus: te suadente, Roscio, theatralis auctori legis, ignouerunt, notataeque se discrimine sedis, æquo animo tulerunt: te orante, proscriptorum liberos petere pudit, tuum Catilina fugit ingenium: tu M. Antonium proseripisti. *salus primus omnium parens patria appellatus*, primus in toga triumphum, linguaeque lauream merite, facundiae, Latiarumque literarum parens: atque, vt Dictator Caesar, hostis quondam tuus, de te scripsit, omnium triumphorum lauream adpete maiorem; quantum plus est, ingenij Romani terminos in tantum promouisse, quam imperij. Ceteros comparationum locos vide in tractatu de imitatione. Nunc Ciceronem etiam cum eminentissimis alijs Graecorum auctoribus conferamus.

Comparatur cum Thucydide.

CAPVT LXVIII.

Tres sunt praecipuae in Thucydide virtutes, *Tres praecipuae* quas Orator noster non modo accurate est *qua Thucydide virtus* imitatus, sed etiam feliciter superauit. Prima est *byssus*, innata sensuum generositas, in quibus nihil humile, nihil demissum,

Valer. Max.
lib. 8. cap. 7.
Demetr.

Plin. lib. 7.

Has tamen
res gestas